

drugih republikah in na začasnem delu v tujini, je pogoj za bolj kvalificirano družbeno intervencijo. Ta pa je nujna, saj ima hitro spreminjanje načinov življenja, ki se jim ni lahko prilagoditi, različne negativne posledice, seveda ne le privatnega temveč tudi splošnega družbenopolitičnega značaja. Neusklajenost z načinom življenja svojega okolja poraja tujstvo, mimo katerega ne more nobena pametna politika.

Nadaljnji sklop družbenopolitičnih in kulturoloških vprašanj, pri katerih bi morala etnologija obvezno imeti svojo vlogo, se nanaša na akulturacijo novih ali tujih kulturnih sestavin v domačem kulturnem okolju. Ko je govor o potrošniškem ali malomeščanskem načinu življenja, o vplivu kakega „american way of life“ in podobno, je kritika teh pojavov na ravni vsakdanjosti iz zornega kota našega kulturnega ustroja v velikji meri etnološka naloga. To velja tudi za spremljanje iskanja novih stilov življenja, ki je značilno za mladino.

Vrsta je navad in privzgojenih predstav, ki so lastne našemu načinu življenja, a nam ne prinašajo ne koristi pa tudi ne posebnega ugleda. Med njimi so številne navade, da ne rečemo razvade, in predstave z nemajhnim ali celo izrednim gospodarskim pomenom. Takšnega značaja so delovne navade oziroma pomanjkanje le-teh, tradicionalne predstave glede delitve dela in poklicev, majhna pripravljenost na spremembo delovnega mesta, familijarnost in podobno. Iskanje izvira takšnih sestavin v našem načinu življenja je eminentna etnološka naloga, ki jo je treba opraviti, če hočemo biti uspešni v preraščanju obstoječega stanja za daljša razdobja. Ker soglašamo s tistimi našimi politikami, ki trdijo, da je za uspešnost gospodarske stabilizacije nujen temeljit preobrat v načinu našega življenja, menimo, da je „kritika vsakdanjega življenja“ (po Lefebvre⁷) lahko največji doprinos nas —etnologov k reševanju pglavitne naloge našega sedanjega družbenopolitičnega trenutka.

- 1 Komunist, 19. 10. 1979.
- 2 Franc Šetinc, Narodno vprašanje in internacionalizem, Delo — Sobotna priloga, 29. 3. 1980.
- 3 Prim.: Slavko Kremenšek, Razsvetljenstvo in etnološka misel, Obdobje razsvetljenstva v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi, Ljubljana 1979, str. 409—419.
- 4 Prim.: Slavko Kremenšek, Etnološka misel v obdobju romantike, Obdobje romantike v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi, Ljubljana 1980, str. 525—532.
- 5 Branko Rudolf, Ob pravdi o slovenskem kmetu, Naši razgledi, 23. 4. 1966.
- 6 Prebijanje k avtentičnosti. S poljskim pisateljem Edwardom Redlińskim se pogovarja Tereza Krzemień. Naši razgledi — Razgledi po svetu, 23. 6. 1978.
- 7 Prim.: Aleš Erjavec, Iz sodobne estetike: Henri Lefebvre. Osrednja kategorija je človek. Delo—Književni listi, 19. 7. 1979.

* Prispevek je bil prebran na posvetovanju Zveze etnoloških društev Jugoslavije oktobra 1981 v Neumu.

SLAVKO KREMENŠEK

FILMSKI VEČERI NA GORIŠKEM

Goriški muzej je na povabilo Zveze slovenskih kulturnih društev v Gorici pripravil celovečerni program svojih etnoloških filmov in jih predvajal slovenskemu občinstvu v Pevmi (12. 3. 1981), v Gorici, v dijaškem domu Simona Gregorčiča in v knjižnici Damira Feigla — v novem centru ZSKD (25. 3. 1981) in na sedežu društva Briški grič v Števerjanu (26. 3. 1981). Namen filmskih večerov je bil spodbujanje pozitivnega odnosa do slovenske kulturne dediščine in prikaz vloge filma pri dokumentiranju načina življenja. Zdenko Vogrič, odbornik ZSKD, član Slovenskega etnološkega društva in upravitelj bodoče briške muzejske zbirke v Števerjanu, je hkrati obrazložil probleme zbiranja muzejskega gradiva, zlasti materialne kulture in fotografij. Tako je bil vsak filmski večer prijetno razvedrilo in koristno informiranje o poteku zamejske muzejske akcije. Gledalci so se seznanili z dvema načinoma ohranjanja ljudske kulture. Filmi so naleteli na odobravanje zlasti, če so prisotni našli v njih stične točke z lastnimi izkušnjami. Takih priložnosti pa je bilo veliko, saj je bil program odbran po regionalnem kriteriju. Izjema sta bila filma Lan in Vinogradništvo iz šolske serije Kako živimo.

Filmi Goriškega muzeja so bili v takem obsegu prvič predvajani oziroma izpostavljeni kritičnemu, „povprečnemu“ gledalcu, saj so, z redkimi izjemami, namenjeni v glavem strokovnemu preučevanju. Izkušnja z gledalci je pokazala, da gre pri znanstvenem filmu ali pri etnološki filmski dokumentaciji, za poseben žanr ali filmski izraz, za dožemanje, ki zahteva predznanje ali vsaj voljo do racionalnega dožemanja. Ta pristop pa ni lahek, ni „komod“. Gledalec mora sam narediti korak proti mediju in potrpežljivo vlagati svoj napor v razumevanje dogajanja. Gledalec mora te filme gledati z drugimi očmi, ne s tistimi, ki z njimi gleda komercialne ali TV filme, ki pustijo gledalca sedeti in mu prinesejo razlago na dlani.

To je problem medija. Drugo pa je problem sporočila etnoloških filmov. Film zabeleži neko dogajanje in ga hkrati zablokira. Odvija se lahko samo še v okviru metraže filmskega traku, vsakič do potankosti enako. To je ujeta preteklost, obujena v prihodnosti. Čim dlje jo hranimo, tem bolj postaja neobvezujoča, tuja, patinirana. Častimo jo bolj zato, ker je stara, kot zato, ker je naša. Če bi se hoteli temu problemu izogniti, bi moral etnološki film torej kazati neko realno dogajanje (kulturno dediščino) in hkrati naš odnos do njega (do kulturne dediščine). To bi bil angažiran, vzgojni etnološki dokumentarec, ki bi informiral in usmerjal hkrati. To pa pomeni, da bi filmu naložili dodatno breme, pravzaprav bi ustvarili že kar nov filmski žanr. Zaenkrat na te dileme ne moremo odgovoriti drugega kot to, da znanstveni (strokovni, raziskovalni) film ni cilj preučevanja kulturne dediščine, ampak sredstvo.

Tak pristop pa opogumlja slehernega lastnika male filmske kamere. In teh je danes vse več. Vsak dogodek iz domačega vaškega okolja, posnet na filmski trak, predstavlja dragoceno pričevanje o načinu življenja v našem času. Večeri etnološkega filma na Goriškem so bili mogoče spodbuda, da bi tudi v briški muzejski zbirki uvedli film kot sestavni del muzejske dokumentacije in predstavitve.

NAŠKO KRIŽNAR